

Tällä palstalla Pellervon lakiasiainjohtaja käsittelee ajankohtaisia juridisia teemoja.

Toimivallanjako osuuskunnassa - kuka päättää?

ANNE
KONTKANEN

Kirjoittaja on
varatuomari ja
Pellervo-Seuran
lakiasiainjohtaja.

Osuuskunnassa ylintä päätösvaltaa käyttää osuuskunnan kokous” - tämän fraasin kuulee usein, kun puhutaan osuuskunnan päätöksenteosta. Mitä se käytännössä tarkoittaa? Mistä jäsenet päättävät ja mistä päättää osuuskunnan johto - hallitus, hallintoneuvosto, toimitusjohtaja?

Toimivallanjako, se mitä kenenkin toimielimen tehtäviin osuuskunnassa kuuluu, määräytyy osuuskunnassa osuuskuntalain ja sääntöjen perusteella. Toimivallan jako on yksi osuuskunnan toiminnan keskeisimpiä asioita, mutta käytännössä usein valitettavan epäselvä osuuskunnan hallinnossa mukana oleville. Toimivaltakysymykset puhututtavat osuuskunnissa. Juridisesti roolit ovat suhteellisen selkeät, käytännössä osuuskunnissa on vuosien saatossa muodostunut erilaisia toimintakulttuureja.

Liiketoiminnan ytimessä hallitus

Osuuskunnan liiketoiminnan kannalta ytimessä on hallitus. Hallituksella on osuuskuntalain mukaan yleistoimivalta. Hallitukselle kuuluu kaikki ne tehtävät, joita ei ole määrätty laissa tai säännöissä muille toimielimille. Hallitus päättää muun muassa kaikista osuuskunnan liiketoiminnan kannalta keskeisistä asioista. Lisäksi hallitukselle kuuluu paljon laissa määriteltyjä erityistehtäviä, joita ei voi siirtää muille toimielimille.

Toimitusjohtajalle kuuluu päivittäisen juoksevan hallinnon hoitaminen. Toimitusjohtaja johtaa hallituksen vahvistaman strategian mukaisesti päivittäistä liiketoimintaa sekä panee täytäntöön hallituksen tekemiä päätöksiä. Käytännössä toimitusjohtaja usein yhdessä johtoryhmän kanssa myös valmistele osuuskunnan liiketoimintastrategian.

Hallintoneuvoston rooli on puolestaan valvojan ja useimmiten myös valitsijan rooli. Osuuskuntalain mukaan hallintoneuvosto valvoo hallituksen ja toimitusjohtajan vastuulla olevaa osuuskunnan hallintoa ja antaa ohjeita laajakantoisissa ja periaatteellisesti tärkeissä asioissa, mutta se ei ole päätöksentekijä liiketoimintaa koskevissa asioissa.

Osuuskunnan kokous päättää osuuskunnan ylijäämän jakamisesta, sääntöjen muuttamisesta sekä osuuskunnan

olemassaolon kannalta olennaisista asioista, rakenteellisista muutoksista ja toiminnan lopettamisesta. Osuuskunnan kokous tai sen valitsema hallintoneuvosto valitsee myös osuuskunnan liiketoiminnan kannalta keskeiset avainhenkilöt, hallituksen jäsenet ja punnitsee heidän toimiensa lainmukaisuutta vastuuvapauspäätöstä tehdessään.

Toimivallan siirtäminen

Hallitukselle kuuluvia yksittäisiä tehtäviä voidaan siirtää sääntömääräyksillä joko hallintoneuvostolle tai osuuskunnan kokouksille. Osuuskunnissa etenkin hallintoneuvoston asema on perinteisesti ollut ja on edelleen vahvempi kuin osakeyhtiöissä. Hallintoneuvoston roolia on useissa osuuskunnissa korostettu siirtämällä sille esimerkiksi toiminnan huomattavaa laajentamista tai supistamista koskevat päätökset.

Osuuskuntalakiin on nyt myös kirjattu jo ennen lain voimaan tuloa vakiintunut oikeuskäytäntö, jonka mukaan hallitus voi myös oma-aloitteisesti siirtää jonkin yksittäisen asian joko hallintoneuvoston tai osuuskunnan kokouksen päätettäväksi. Teoriassa myös osuuskunnan jäsenet voivat yksimielisinä oma-aloitteisesti siirtää päätettäväkseen jonkin hallituksen päätettäväksi kuuluvan yksittäisen asian. Käytännössä päätöksenteon yksimielisyys lienee utopiaa monijäsenisissä osuuskunnissa.

Vastauksena alussa esittämäni, vähän provokatiivisenkin kysymykseen - kyllä, osuuskunnassa ylintä päätösvaltaa käyttävät jäsenet osuuskunnan kokouksessa niissä asioissa, jotka sille osuuskuntalain mukaan kuuluvat ja jotka ovat osuuskunnan toiminnan kannalta keskeisiä.

Sekä johdon että jäsenten on syytä muistaa oma roolinsa osuuskunnan päätöksenteossa. Jokaisen on syytä pysyä lestissään. Osuuskunnan kokous ja hallintoneuvosto käyttävät valtaansa valitessaan osuuskunnan kannalta parhaat päätöksentekijät osuuskunnan hallitukseen. Tehtyihin päätöksiin voi suhtautua kriittisesti ja jos sinällään lainmukaiset, huolellisesti valmistellut päätökset ovat jäsenen mielestä osuuskunnan kannalta epäedullisia, päätöksentekijät voidaan vaihtaa. □